

СТРАТЕГІЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ ОСОБИСТОСТІ МАТЕРІВ В СИТУАЦІЇ ХРОНІЧНОГО СТРЕСУ ВИХОВАННЯ ОСОБЛИВОЇ ДИТИНИ

УДК: 616.89.008.+159

Тетяна Володимирівна Дегтяренко,

доктор медичних наук, професор,

кафедра біології і основ здоров'я, ПНПУ імені К.Д. Ушинського

О. О. Зіборова,

аспірантка ПНПУ імені К.Д. Ушинського

Актуальність дослідження. Довготривалість ситуації психотравми жінки при народженні дитини з вадами психофізичного розвитку модулює соціально-психологічну адаптацію матері особливої дитини, як відносно стану її особистісної емоційної сфери, материнського відношення [1], так і мотивів, орієнтирів та спрямованості її соціальних взаємодій, що суттєво позначається на формуванні поведінкових копінг-стратегій.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення співвідношення механізмів психологічного захисту та копінг-стратегій є актуальним, але недостатньо дослідженим питанням в розробці сучасної проблеми розвитку особистості в умовах психосоціального стресу. Отриманий нами практичний досвід психологічної роботи з жінками, які знаходяться в умовах постійної стресогенної ситуації виховання аномальної дитини дозволив вперше проаналізувати копінг-стратегії та мотиви афілітації у жінок-матерів особливих дітей у співставленні зі стилем їх материнського відношення до своєї дитини.

Мета наукової публікації. Метою роботи стало визначення особливостей копінг-стратегій у матерів особливих дітей в контексті співвідношення обраної жінкою активної стратегії психологічного захисту зі стилем її материнського ставлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення поставленої мети нами проаналізовано результати психологічного обстеження 140 жінок-матерів, які виховують дітей з вадами розвитку при використанні наступного адекватного психодіагностичного інструментарію: 1) авторський опитувальник - визначення стилю материнського відношення до особливої дитини [2]; 2) індикатор копінг-стратегій Д. Амерхана; 3) оцінка мотивів афілітації А. Мехрабіана. Результати діагностичного обстеження за отриманими даними авторського опитувальника материнського відношення (ОМВ) показали, що обстежені жінки-матері розподілилися на такі чотири групи: 1. Адекватне ставлення до дитини (49 осіб); 2. Тривожний стиль материнського відношення (39 осіб); 3. Амбівалентне відношення (30 осіб); 4. Емоційно-відсторонене відношення (26 осіб).

Аналіз показників обраних жінками копінг-стратегій і мотивів афілітації відповідно до стилю материнського відношення (МВ) у виокремлених вищезазначених групах показав наступне: 1. Жінки-матері з адекватним МВ мали високий рівень копінг-стратегії вирішення проблем; вони мали середній рівень мотиву прагнення до прийняття іншими та низький рівень страху бути відкинутою. Показник уникнення проблем у жінок цієї групи був низьким (склав 13,6 балів), в поведінці таких матерів впевнено домінували адаптивні копінг-стратегії (стратегії опанування), але виявилось в декількох випадках використання захисного психологічного механізму уникнення проблем, що є цілком природним в стресогенній ситуації аномальності дитини. Встановлено, що жінки з адекватним МВ намагаються використовувати всі власні особистісні ресурси для знаходження можливих засобів ефективного вирішення наявних проблем; 2. Жінки-матері з тривожним стилем МВ виявили низький рівень застосування активних копінг-стратегій; вони мали підвищені показники за мотивом прагнення до прийняття іншими та за страхом відкидання. Тобто, у жінок цієї групи домінуючою виступала поведінкова стратегія уникнення проблем в стресогенній ситуації виховання особливої дитини; 3. Жінки-матері з амбівалентним стилем МВ мали низький рівень копінг-стратегій вирішення проблем, в той час як показники стратегії уникнення проблем у них були високими за рівнем. За оцінкою особливостей афілітації матері цієї групи виявили підвищений рівень мотивації прагнення до прийняття іншими людьми та намагання підвищити власне суб'єктивне благополуччя, але низька емоційна компетентність, відсутність особистісної відповідальності обумовили підсилення їх стресованості в умовах виховання аномальної дитини і саме тому домінуючою стратегією поведінки у жінок з амбівалентним стилем МВ стала стратегія уникнення проблем; 4. Жінки-матері, які мали емоційно-відсторонений стиль МВ, в найбільш значній мірі, в порівнянні з іншими групами обстежених, проявляли поведінкові копінг-стратегії уникнення проблем (відповідний показник був високим і склав 29,9 балів). Матері особливих дітей цієї групи мали високий рівень особистісної ригідності, а показники мотивації прагнення до прийняття іншими і страх відкидання були низькими за рівнями.

Висновки. Можемо стверджувати, що механізми психологічного захисту у матерів особливих дітей безпосередньо реалізуються через обрану жінкою провідну копінг-стратегію поведінки, яка за своїм проявом співвідноситься з певним стилем її материнського ставлення до дитини. В умовах хронічного психосоціального стресу виховання дітей з відхиленнями у психофізичному розвитку індивідуальні особливості переживання матір'ю стресогенної ситуації трансформуються в певний варіант (стиль) МВ, який виступає особистісною детермінантою

формування домінуючої копінг-стратегії поведінки жінки-матері особливої дитини.

Перспективи подальших досліджень. Визначення домінуючих копінг-стратегій поведінки жінок-матерів з різним стилем материнського відношення до особливої дитини надає можливість прогнозування поведінкових реакцій у матерів, які виховують дітей з вадами психофізичного розвитку і буде сприяти розробці заходів своєчасної особистісно-орієнтованої адаптивної психокорекції для такої категорії жінок, з метою оптимізації розвитку їх особистості.

Список використаної літератури

1. Т.В.Дегтяренко, О.О.Зіборова Психологічні особливості материнського відношення у жінок, які виховують дитину з відхиленнями у психофізичному розвитку// Науково-практичний журнал «Наука і освіта», - №7, 2013. - С. 146 – 150
2. Т.В.Дегтяренко, О.О.Зіборова. Опросник определения особенностей (стиля) материнского отношения к ребенку, имеющему отклонения в психофизическом развитии (ОМО)//Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 53965 від 05.03.2014

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОСЛІДЖЕННЯ СТУПЕНЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО ЦІННІСНОГО РІВНЯ В СТРУКТУРІ СВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УДК 159.9.072.43

Тетяна Володимирівна Дмитрова,
*кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Микола Іванович Дмитрів,
*старший викладачкафедри фізичного виховання,
ВДПУ імені М.М.Коцюбинського*

Актуальність дослідження. Певні аспекти політичної соціалізації розглядалися в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (К. Абульханова-Славська, Дж. Алмонд, Б. Ананьєв, Г. Балл, Е. Берн, У. Бронфренбреннер, В. Васютинський, С. Верба, Дж. Денніс, А. Деркач, Е. Еріксон, Л. Ігуєва, Д. Істон, Г. Лассвел, В. Петровський, Х. Ремшмідт, С. Рубінштейн та ін.). Виділені напрямки дослідження об'єктивно відображають суть феномена політичної соціалізації, а соціально-політичні чинники політичної соціалізації студентської молоді досі майже не досліджені [1].

Мета даного дослідження полягала в експериментальному вивченні чинників політичної соціалізації студентської молоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Випробуваними у даному дослідженні виступали студенти 2-5 курсів Вінницького